

MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMACHTSTAF

Dit stuk mag niet worden
vermenigvuldigd dan met
toestemming van Hfd Afd
INL/VEIL

CORRESPONDENTIEADRES: POSTBUS 90711, 2509 LS 's-GRAVENHAGE

Exnr. 45

Net-minute

Afdeling ~~INL/VEIL~~ INL/VEIL
Thérèse Schwartzstraat 15
Telefoon: 070-73.5735.. ~~K205370~~ tst

Men wordt verzocht bij beantwoording datum en
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

Aan

zie verzendlijst

bijlagen:

uw brief van

uw kenmerk

ons nummer
6753/I/Geh

onderwerp. Maandoverzicht november 1982.

's-Gravenhage, **22 DEC. 1982**

1. Hierbij bied ik U het in de verzendlijst aangegeven aantal exemplaren van het Maandoverzicht over november 1982 aan.

2. Dit overzicht werd samengesteld door de Sectie Inlichtingen van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van mijn Staf. Ten aanzien van de inhoud moge ik korthedshalve naar de samenvatting verwijzen.

DE CHEF LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A

Luitenant-kolonel

Verzendlijst behorende bij brief CLAS nr 6753/L/Geh van 22 DEC. 1982

	<u>exnr brief</u>	<u>exnr bijlage</u>
Minister van Defensie	1	① PV53
<u>d.t.v.</u> : Secretaris-Generaal	2	② PV40
CS(L) IGK	3	3
C-1 Lk	4	4 t/m 6
NTC	5	7
C-COKL	6	8
Dir HKS	7	9
Gouv KMA	8	10
C-SMID	9	11 en 12
IGDKL	10	13
C-CVKL	11	14
Defat Bonn	12	15
Lamat London	13	16
Lamat Washington	14	17
Lalumat Parijs	15	18
Defat Ankara	16	LAMAT PV8 19
Defat Damascus	17	20
Lamarlumat Jakarta	18	21
Defat Belgrado	①9	Lamat PV9 ②2
Defat Warschau	20	23
Defat Oslo	21	24
Defat Ottawa	22	25
Defat Athene	23	26
Afd Grensveiligheid KMar	24	27
<u>i.a.a.</u> :		
StasDef - Pers	25	28
StasDef - Mat	26	29
CDS	27	30 en 31 (waarvan één ex. stemd voor HPMV)
DGM	28	32
DGEF	29	33
DPKL	30	34
DMKL	31	35
NL Senior National Officer NORTHAG t.b.v. Chief G2 NORTHAG	32	36

	<u>exnr brief</u>	<u>exnr bijlage</u>
Intell Div AFCENT t.a.v. lkol A. [redacted]	33	37
NMR NL SHAPE t.a.v. maj [redacted]	34	38
Voorzitter CVIN	35	39
MinBuZa/DAV	36	40
MinBuZa/DEU	37	41
CLS/LUID	38	42
CMS/MARID	39	43

intern:

PCLAS-SC(O)-SC(P)	④① pull	④④
Sie AZ	41	45
OPN	④② pull	④⑤ pull
PL	④③ pull	④⑥
INLA	44	48 t/m 66
Archief	45	67

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGHTSTAF
AFD INLN VEIL**

MAANDOVERZICHT

**november
1982**

MAANDOVERZICHTNOVEMBER 1982

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVEBLZ

SAMENVATTING

1

DEEL I : OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakt

a. Het Opperbevel

2

b. Bijeenkomsten van PCC en Comité van
Mindefe

3

2. Sovjet-Unie

a. Mutaties in de topleiding

4-11

BIJLAGE bij pt. a

12-14

b. Staats Defensie Raad

15-16

3. Polen

Ontwikkeling van de toestand

17-18

4. Roemenië

Belangrijke mutaties in regering

19

5. Albanië

Veranderingen in staatsorganen

20-21

Hoofdstuk B: Economie1. Warschaupakta. Bijeenkomst van het Militair-Technisch
Comité

22

2. Sovjet-Uniea. Defensie-uitgaven in de eerste helft van
de jaren '80

22-24

b. Voorlopige cijfers over de economische ont-
wikkeling in 1982 en het jaarplan voor 1983

25-26

c. De toespraak van [REDACTED] tot het CC van de
CPSU - Economische aspecten

27-28

BLZ3. Joegoslavië

- a. Bezuinigingen op de defensiebegroting 1982 29-30

Hoofdstuk C: Militair1. Activiteiten landstrijdkrachten

- a. Warschaupakt 31-32

2. Slagorde

- a. Tsjechoslowakije 33
- b. Hongarije 33-34
- c. Bulgarije 34

3. Technische inlichtingen

- a. MDK-3 35
- b. Nieuw type vlotbrug 35
- c. GAZ-66B 35-36
- d. "Secure voice" apparatuur 36

DEEL II: MIDDEN OOSTEN/N-AFRIKA1. Libanon

- a. Interne ontwikkeling 37-38
- b. Regionale implicaties 38-40

2. Libië

- a. Gaddafi's bezoek aan Noord-Korea 41-43

3. Iran-Irak

- a. Militair 44
- b. Iran intern 44-45
- c. Irak intern 45-46

SAMENVATTING

1. Oost-Europa

De belangrijkste gebeurtenis in de verslagperiode was het overlijden van president Brezhnev. Als gevolg daarvan vond een groot aantal mutaties plaats en een aantal reeds vastgestelde conferenties werd uitgesteld.

Ondanks de latent aanwezige onrust in Polen, is er sprake van een zekere normalisering van de toestand.

De zuiveringen in de Albanese toporganen vindt nog steeds voortgang. De positie van partijleider [REDACTED] lijkt te zijn versterkt.

De officiële cijfers over de economische ontwikkeling in de Sovjet-Unie in 1982 laten een verdere teruggang van de groei-cijfers zien. De streefcijfers voor 1983 zijn onrealistisch hoog.

Officieel is van de totale begroting 4,8% uitgetrokken voor defensie. In feite houdt in de Sovjet-Unie echter ca. 1/3 van de uitgaven op de staatsbegroting verband met defensie.

Joegoslavië, dat 60% van de totale begrotingsuitgaven besteedt aan defensie, heeft bekendgemaakt dat ook op de defensiebegroting zal worden bezuinigd.

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten zijn geen bijzondere activiteiten waargenomen. De vervanging en vernieuwing in de uitrusting van deze strijdkrachten blijft onverminderd voortgang vinden.

2. Midden-Oosten / Afrika

M.b.t. de landen en krachtsverhoudingen in het Midden-Oosten en Afrika zijn geen opvallende wijzigingen opgetreden.

DEEL I : OOST-EUROPAHoofdstuk A : Politiek1. Warschaupakta. Het Opperbevel

In de dagorder van het Oostduitse Ministerie voor Nationale Verdediging ter gelegenheid van Brezhnev's overlijden werd deze behalve als partijleider en staatshoofd van de Sovjet-Unie tevens tweemaal aangeduid als "Oberster Befehlshaber der Vereinten Streitkräfte der Teilnehmerstaaten des Warschauer Vertrages". Ook in een ander Oostduits militair bericht werd Brezhnev in die hoedanigheid aangeduid. Geen der andere Warschaupaktlanden gebruikte dergelijke terminologie, hoewel in meerdere landen zijn functie van Voorzitter van de Sovjet Staats Defensie Raad en rang van Maarschalk van de Sovjet-Unie wel genoemd werden. Eerder had de Oostduitse partijleider [REDACTED] ter gelegenheid van de Warschaupakt-oefening "Waffenbruderschaft '80" op 12 september 1980 in Magdeburg Brezhnev aangeduid als "unsren Obersten Befehlshaber" (zie MO 6/80).

(A-1)(W)

Commentaar: Hoewel Brezhnev in de Sovjet-Unie zelf als Hoogste Opperbevelhebber van de Sovjet strijdkrachten is aangeduid, is daar nooit de "titel" van Hoogste Bevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten gebruikt, waarschijnlijk om nationale gevoeligheden van in het bijzonder Roemenen en Polen te sparen. Het feit dat ná [REDACTED] uitspraak van 1980 het opnieuw de DDR is die deze aanduiding gebruikt, is te zien als typisch Oostduits eerbetoen, dat mede samenhangt met de bijzondere positie van de DDR en het NVA in het Oosteuropese bondgenootschap. De Oostduitse dagorder en [REDACTED] uitspraak onderstrepen niettemin eens te meer dat de WP-organisatie in veel opzichten als een instrument van de Sovjet-Unie te beschouwen is en dat de Verenigde Strijdkrachten feitelijk onder bevel van de Sovjet leiders (zullen) staan. Dit komt ook tot uitdrukking in de bezetting van de belangrijkste functies in het Verenigd Opperbevel en haar staf, die allen in handen van Sovjet officieren zijn, en in de steeds door Sovjet officieren beklede functies van Vertegenwoordigers van de Opperbevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten bij de afzonderlijke nationale strijdkrachten.

b. Bijeenkomsten van PCC en Comité van Mindefs

Begin november werd in Praag officieus bekend dat het Politiek Consultatief Comité van het Warschaupakt van 7 tot 9 december in Praag bijeen zou komen voor haar tweejaarlijkse zitting. Inmiddels is deze in verband met de dood van Brezhnev, die Sovjet delegatieleider zou zijn geweest, naar verluidt tot tenminste medio januari uitgesteld. Ook werd officieus gemeld dat het Comité van Ministers van Defensie van de WP-landen op 22 en 23 of 23 en 24 november in Praag bijeen zou komen, hoewel een ander bericht melding maakte van 16 en 17 december 1982. Waarschijnlijk heeft op 23 (en 24) november in Praag een bijeenkomst plaats gevonden van een aantal hoge defensiefunctionarissen van in ieder geval de DDR, Polen, Tsjechoslowakije, maar zal het Comité van Ministers van Defensie eerst medio december bijeenkomen voor haar jaarlijkse zitting. Daarmee zou het noch qua plaats, noch qua datum veel afwijken van de normale routine. Wel opmerkelijk is de (voorbereidende) bijeenkomst die reeds plaatsvond en waarvoor precedenten dezerzijds niet bekend zijn, mede gelet op de deelnemende landen. (B-2)(W/R/GR)

2. Sovjet-Unie

a. Mutaties in de topleiding

Na de dood van partijleider-president Brezhnev op 10 november, werd Politbureaulid-partijsecretaris [REDACTED] benoemd tot diens opvolger als partijleider (Secretaris-Generaal). Voorts werd Politbureaulid-partijsecretaris [REDACTED] als zodanig ontslagen "op eigen verzoek wegens gezondheidsredenen". De partijleider van de Sovjet-republiek Azerbaidzhan, [REDACTED] werd van Politbureaukandidaat bevorderd tot volwaardig lid en werd vervolgens ook benoemd tot 1e Vice-voorzitter van de Sovjet Ministerraad. Eén van de 1e Vice-voorzitters van het Staatsplanbureau, [REDACTED] werd tot partijsecretaris benoemd. Verdere mutaties betroffen de bevordering van 3 kandidaatleden van het Centraal Comité tot lid. Voorts werden ter opvulling van opengevallen plaatsen een nieuwe secretaris en drie nieuwe leden van het Presidium van de Opperste Sovjet benoemd, onder wie de nieuwe partijleider, [REDACTED]

Commentaar: 1. Met de dood van Sovjet partijleider-president Brezhnev is in verschillende opzichten een tijdperk afgesloten. Dit wordt nog benadrukt door het terugtreden van [REDACTED] omdat nu van de leden van het Politbureau (tot 1966: Presidium) die [REDACTED] in 1964 afzetten en de leiding over de Sovjet-Unie overnamen, niemand is overgebleven. Van de toenmalige kandidaatleden maakt de Moskouse partijleider Grishin nu als lid deel uit van het Politbureau, terwijl de Uzbeekse partijleider [REDACTED] nog immer kandidaatlid is. Van het toenmalige partijsecretariaat maken de nieuwe partijleider [REDACTED] en de voor buitenlandse betrekkingen verantwoordelijke Ponomarev weer, respectievelijk nog, deel uit van dit partij-orgaan, terwijl de toenmalige partijsecretaris [REDACTED] nu Politbureau-kandidaatlid en minister voor Cultuur is. Een en ander houdt in dat de huidige partijleiding nagenoeg geheel in het "Brezhnev-tijdperk" is benoemd, hetgeen zou kunnen betekenen dat deze onder [REDACTED] een remmende factor kan vormen t.a.v. veranderingen.

2. Sinds zijn benoeming tot partijsecretaris in mei jl. werd [REDACTED] beschouwd als één van de grootste kanshebbers voor de opvolging van Brezhnev, tezamen met in het bijzonder Politbureaulid-partijsecretaris [REDACTED]. Dat uiteindelijk [REDACTED] is gekozen, heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat zijn carrière veelzijdiger was en sterker berustte op eigen bekwaamheden, veeleer dan patronage zoals bij [REDACTED]. Het feit dat [REDACTED] als favoriet van Brezhnev voor de opvolging is gepasseerd, houdt in zekere zin tevens een desavouering van de overleden partijleider in, niettegenstaande de vele lovende woorden en verklaringen inzake voortzetting van diens beleid, alsmede vernoeming van o.m. bedrijven en een stad.
3. De carrière van de nu 68-jarige [REDACTED] werd gedomineerd door blok-interne aangelegenheden. Als KGB-voorzitter sinds 1967 en partijsecretaris sinds mei van dit jaar is hij echter direct betrokken geweest bij de formulering van het totale buitenlandse beleid, veel meer dan enig ander Politbureaulid, behalve dan de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie, [REDACTED] en [REDACTED]. Op grond van zijn carrière werd [REDACTED] op het blok-interne vlak als hardliner beschouwd, hoewel hem anderszins ook een redelijke mate van pragmatisme, flexibiliteit en hervormingsbereidheid wordt toegedacht. In vergelijking met andere vooraanstaande partijfunctionarissen zou hij relatief integer zijn en meer openstaan voor veranderingen. De aanwijzingen over [REDACTED] reputatie en kwaliteiten zijn geenszins eenduidig en bieden daarom weinig houvast voor toekomstprojecties, temeer daar beleidsveranderingen afhankelijk zijn van de medewerking van het logge en behoudende partij- en bestuursapparaat.
4. Hoewel [REDACTED] tot lid van het Presidium van de Opperste Sovjet is gekozen, is de functie van Voorzitter van dat Presidium (= president), die sinds 1977 door Brezhnev werd bekleed, nog niet vervuld. Dit kan duiden

op gebrek aan eensgezindheid binnen de partijleiding inzake de vervulling van deze positie en weerstanden tegen een te snelle functie-accumulatie, in het bijzonder in het licht van ████████ verklaring dat collectief leiderschap nu meer dan ooit is geboden. Een dergelijke functie-accumulatie op zo'n korte termijn is bovendien zonder precedent bij voorgaande machtswisselingen. Het feit dat hij nog niet tot president is benoemd zou ook kunnen worden uitgelegd als teken van voorzichtigheid van ████████ zelf. Er kan evenwel worden vastgesteld dat de Sovjet leider méér dan vroeger actief betrokken is bij onderhandelingen met niet-socialistische landen en dat dit een gelijktijdige staatsfunctie wenselijk maakt. ████████ benoeming tot presidiumlid is in deze context te plaatsen en krijgt extra reliëf door het feit dat hij bij de ontvangst nà Brezhnev's begrafenis zich vooral met niet tot de socialistische gemeenschap behorende staatslieden onderhield. Mogelijk zal hij tot Voorzitter van het Presidium van de Opperste Sovjet worden benoemd tijdens een buitengewone zitting van de Opperste Sovjet, die naar verwachting eind december zal worden gehouden ter gelegenheid van de 60e verjaardag van de Sovjet-Unie. Gezien het feit dat Brezhnev van 1964 tot 1977 als partijleider gewoon Presidiumlid was vóór hij tot staatshoofd werd bevorderd, is het niet uit te sluiten dat toch een ander dan ████████ tot staatshoofd wordt benoemd. De meestgenoemden hiervoor zijn partijsecretaris ████████ en minister van Buitenlandse Zaken ████████ die waarschijnlijk hun huidige, machtiger, functies zullen moeten opgeven.

5. Behalve partijleider en staatshoofd was Brezhnev ook Voorzitter van de Staats Defensie Raad en Hoogste Opperbevelhebber van de Sovjet (en WP?) strijdkrachten. Hoewel niet volledig duidelijk is of deze functies hem toevielen als partijleider dan wel als president, wordt aangenomen dat deze samenhangen met zijn partijleiderschap. Aangenomen kan worden dat nu ████████ deze

functies bekleedt. Een formele verwijzing hiernaar zal vermoedelijk vooralsnog echter achterwege blijven, zoals dit ook bij [REDACTED] en Brezhnev het geval was.

6. Met betrekking tot [REDACTED] rivaal [REDACTED] lijkt het niet uitgesloten dat deze binnen afzienbare tijd uit het Politbureau en Secretariaat zal worden verwijderd, afhankelijk van de sterkte van [REDACTED] positie. Het feit dat juist hij [REDACTED] namens of in opdracht van het Politbureau als de nieuwe Secretaris-Generaal voorstelde kan er evenwel op duiden dat hij tenminste voorlopig als "tweede secretaris" optreedt. Voordrachten als deze werden tot begin dit jaar gedaan door de in januari overleden [REDACTED] die als zodanig werd beschouwd. Een en ander lijkt steun te vinden in het feit dat [REDACTED] tot opvolger van [REDACTED] is gekozen als Voorzitter van de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken van de Raad van de Unie (= Senaat) van de Opperste Sovjet.
7. Inzake het aftreden van [REDACTED] geldt dat dit niet onverwacht kwam, omdat zijn politieke ster al sinds 1977/78 dalende was ten voordele van in het bijzonder [REDACTED]. Hoewel "gezondheidsredenen" als motief werden gegeven voor zijn terugtreden "op eigen verzoek", is gelet op een aantal omstandigheden waarschijnlijk sprake van een afzetting. [REDACTED] was voorheen verantwoordelijk voor het algemeen industrieel beleid en partij-organisatorische vraagstukken. Dit laatste taakgebied werd de laatste jaren al door [REDACTED] behandeld en sinds kort lijkt Politbureau-lid-partijsecretaris Gorbachev zich op dit vlak te begeven. De benoeming van [REDACTED] tot Politbureau-kandidaatlid in mei jl. hing waarschijnlijk samen met diens overname van [REDACTED] takenpakket op het vlak van het algemeen industrieel beleid. De achtergrond van de nieuw benoemde partijsecretaris [REDACTED] duidt erop dat deze de portefeuille van de zware (en defensie-) industriële sector van [REDACTED] overneemt. Belangwekkend is dat zowel [REDACTED] als [REDACTED]

meer technocraten dan apparatchiks zijn en van deze benoemingen mogelijk nieuwe impulsen kunnen uitgaan.

8. De benoeming van [REDACTED] tot Politbureaulid en 1e Vice-Premier kwam geheel onverwacht en houdt zijn terug-treden als partijleider van Azerbaidzhan in. Hij werd evenals [REDACTED] Premier [REDACTED] en de andere 1e Vice-Premier [REDACTED] beschouwd als lid van de groep rond Brezhnev. Dit zou erop kunnen duiden dat zijn benoeming onderdeel vormt van een compromis tussen [REDACTED] en [REDACTED] c.s. Indien van een compromis kan worden gesproken, wordt wellicht de regeringsleiding voorlopig aan de Brezhnev-aanhangers overgelaten. Anderszins is [REDACTED] een carrière KGB-functionaris met een reputatie op het vlak van de corruptiebestrijding, die er bovendien tijdens zijn 13 jaar als partijleider van Azerbaidzhan in is geslaagd enige belangrijke economische successen te realiseren. Daarmee zou hij goed in [REDACTED] straatje passen en is zijn benoeming wellicht indicatief voor een reeds nu sterke, zo niet overheersende positie van [REDACTED]. Belangwekkend is daarbij dat [REDACTED] reeds vóór [REDACTED] benoeming tot partijsecretaris in mei jl. deze protocollair opwaardeerde, hetgeen er op kan duiden dat [REDACTED] tot het [REDACTED]-kamp kan worden gerekend. Gezien het feit dat de 75-jarige 1e Vice-Premier [REDACTED] in tegenstelling tot de gebruikelijke gang van zaken géén deel uitmaakt van het Politbureau, maakt de nu 59-jarige [REDACTED] mogelijk grote kans binnen afzienbare tijd de nu 77-jarige Premier [REDACTED] op te volgen. Indien [REDACTED] inderdaad tot [REDACTED] kring kan worden gerekend, zou dit betekenen dat de nieuwe partijleider reeds zeer snel belangrijke posities in het partij- en staatsapparaat met eigen aanhangers weet te bezetten. Onder deze omstandigheden is niet uit te sluiten dat reeds op relatief korte termijn vrij ingrijpende beleidswijzigingen gaan plaatsvinden.

9. Door de dood van de 75-jarige Brezhnev, het aftreden van de 76-jarige [REDACTED] en de benoeming van de 59-jarige [REDACTED] tot Politbureaulid is de gemiddelde leeftijd van de Politbureauleden met enkele jaren gedaald tot nu ruim 68½ jaar. Ook in het partijsecretariaat vond een gemiddelde leeftijdsverlaging plaats, tot ca. 65 jaar. Onder de Politbureau-kandidaatleden steeg de gemiddelde leeftijd evenwel tot ca. 67 jaar (zie bijlage).

Hoewel hoge leeftijden in de Sovjet leiding niet ongebruikelijk zijn, zullen alleen al om fysieke redenen in de nabije toekomst verdere mutaties moeten plaatsvinden om over enkele jaren een redelijke mate van continuïteit te kunnen waarborgen. Bovendien kan worden gesteld dat nieuwe partijleiders zich ook om politieke redenen met vertrouwden wensen te omringen. Bij de eerstvolgende Plenums van het Centraal Comité kan derhalve waarschijnlijk op verdere mutaties in de partijtop worden gerekend. Dezen zullen dan bovendien aangeven in hoeverre de nieuwe partijleider [REDACTED] genoodzaakt is tot compromissen met de aanhangers van Brezhnev. Hiertoe biedt de eerste Politbureaubenoeming na de dood van Brezhnev, [REDACTED] geen duidelijk uitsluitsel (zie pt.8), terwijl over de politieke banden van de nieuwe partijsecretaris, [REDACTED] niets bekend is.

10. Uit de redevoeringen die door partijleider [REDACTED] en andere hoge Sovjet partijfunctionarissen zijn uitgesproken sinds Brezhnev's dood zijn tot dusver geen duidelijke beleidsveranderingen te destilleren. Wel is sprake van een duidelijke stijlverandering, in die zin dat [REDACTED] veel directer en zakelijker formuleert en de omhaal van woorden van Brezhnev en [REDACTED] achterwege laat.
11. In [REDACTED] eerste rede op 12 november lag de nadruk op de partij en de noodzaak de rijen te sluiten, op de samenwerking in de socialistische gemeenschap en het communistisch wereldsysteem en met de "krachten van

██████████ nationale bevrijding en sociale vooruitgang". Op het veiligheidspolitieke vlak stelde hij dat men van "imperialisten geen vrede kan afsmeaken", doch de vrede slechts kan verdedigen "door op de onoverwinnelijke macht van de Sovjet strijdkrachten te bouwen". Voorts wees hij op de "collectieve wijsheid van de partij en haar collectieve leiding".

██████████ stelde daarentegen dat het nu "dubbel zo belangrijk is de bekwaamheden in de partij collectief te leiden", hetgeen een zwaarder accent op het collectiviteitsbeginsel legt. Ook ging hij relatief sterker in op sociaal-economische aspecten, waarbij hij stelde dat verbetering van de economie versterking van het defensief vermogen mogelijk zou maken. Niet duidelijk is of deze accentverschillen samenhangen met tegenstellingen binnen het Politbureau ten aanzien van de prioriteitstelling en functieverdeling, te meer daar ██████████ in zijn rede voor het CC-Plenum op 22 november uitgebreid op de economische ontwikkelingen inging en zich ten aanzien van het veiligheidsbeleid omzichtiger en ten opzichte van het Westen tegemoetkomender opstelde. De thema's waren hierbij overeenkomstig vroegere Politbureauverslagen aan het Centraal Comité.

12. Afgaande op de gehouden redevoeringen lijken de belangrijkste veranderingen tot dusver te zijn een iets grotere nadruk op intra-blok samenwerking en in het bijzonder verbetering van de betrekkingen met China. Deze lijken rond Brezjnef's dood in een stroomversnelling te zijn geraakt, zondar dat dit vooralsnog aanleiding geeft tot hooggestemde verwachtingen. Ten aanzien van de intra-blok betrekkingen biedt mogelijk de passage waarin de wens tot een verdere ontwikkeling en verbetering van de betrekkingen met alle socialistische landen op basis van wederzijdse goede wil, respect voor de legitieme belangen van de desbetreffende landen en de gemeenschappelijke zorg om de belangen van het socialisme en de vrede tot
- ██████████

uitdrukking gebracht wordt, ruimte voor een zelfstandiger optreden van de afzonderlijke Warschaupak-landen. Hierin kan [REDACTED] ervaring met Hongarije van belang zijn en vormen de ontwikkelingen in Polen na Brezhnev's dood (vrijlating [REDACTED] en andere gedetineerden, waarschijnlijk spoedige opheffing uitzonderingstoestand) mogelijk een eerste uitvloeisel van dat beleid. Over het geheel genomen ademen de diverse redevoeeringen een geest van consolidatie van het bereikte, gepaard gaande met een ideologische en veiligheidspolitieke afscherming tegen de niet-socialistische buitenwereld.

COMMUNISTISCHE PARTIJ VAN DE SOVJET-UNIE (CPSU)

1. POLITBUREAU VAN HET CENTRAAL COMITÉ (CC)

<u>Leden:</u>	<u>Geboren:</u>	<u>Lid sinds:</u>	<u>Nat.:</u>	<u>Opmerkingen:</u>
		04.73	Rus	Secretaris-Generaal CC sinds nov 82 (= partijleider). Lid Presidium Opperste Sovjet sinds nov 82. Legergeneraal sinds 1976. (Mogelijk tvs Voorzitter Staats Defensie Raad en Hoogste Opperbevelhebber van de Sovjet Strijdkrachten)
		11.82	Azerb.	Eerste Vice-Voorzitter Ministerraad Sovjet-Unie sinds nov 82. Generaal-majoor van de KGB.
		11.78	Rus	Secretaris Centraal Comité sinds 1976. Hoofd Afd Algemene Zaken CC sinds 1967. Waarschijnlijk lid Staats Defensie Raad.
		10.80	Rus	Secretaris Centraal Comité sinds 1978, speciaal belast met landbouwaangelegenheden.
		04.71	Rus	Eerste Secretaris CPSU in Moskou-stad sinds 1967. Lid Presidium Opperste Sovjet sinds 1967.
		04.73	Rus	Minister van Buitenlandse Zaken sinds 1957. Mogelijk qualitate qua lid Staats Defensie Raad.
		04.71	Kazakh.	Eerste secretaris CC van de CP in Kazakhstan sinds 1964. Lid Presidium Opperste Sovjet sinds 1962
		04.66	Let	Voorzitter Partij Controle Commissie van het CC sinds 1966
		03.76	Rus	Eerste secretaris CPSU in Leningrad District sinds 1970. Lid Presidium Opperste Sovjet sinds 1970.
		04.71	Ukr.	Eerste secretaris CC van de CP Ukraine sinds 1972. Lid Presidium Opperste Sovjet sinds 1972.
		11.79	Ukr.	Voorzitter Ministerraad Sovjet-Unie sinds 1980. Qualitate qua lid Staats Defensie Raad.
		03.76	Rus	Minister van defensie sinds 1976. Maarschalk van de Sovjet-Unie sinds 1976. Qualitate qua lid Staats Defensie Raad.

POLITBUREAU VAN HET CENTRAAL COMITÉ (CC) - vervolg

<u>Candidaat-leden:</u>	<u>Geboren:</u>	<u>Lid sinds:</u>	<u>Nat.:</u>	<u>Opmerkingen:</u>
Pyotr N. [REDACTED]	03.01.1918	11.64	Rus	Minister voor cultuur van de Sovjet-Unie sinds 1974.
Vladimir I. DOIGIKH [REDACTED]	05.12.1924	05.82	Rus	Secretaris CC sinds 1972. Hoofd CC-Afdeling voor Zware Industrie.
Tikhon Ya. KISELYEV	12.08.1917	10.80	Witrus	Eerste secretaris CC van de CP in Witrusland sinds 1980. Lid Presidium Opperste Sovjet sinds 1981.
Vasilij V. KUZNETSOV [REDACTED]	13.02.1901	10.77	Rus	Eerste Vice-voorzitter Presidium Opperste Sovjet (= Vice-president USSR) sinds 1977.
Boris N. PONOMAREV	17.01.1905	05.72	Rus	Secretaris CC voor Internationale Betrekkingen sinds 1961. Hoofd Internationale Afdeling van het CC sinds ca. 1954.
Sharaf R. [REDACTED]	06.11.1917	10.61	Uzbek.	Eerste secretaris CC van de CP in Uzbekistan sinds 1959. Lid Presidium Opperste Sovjet sinds 1970.
Edvard A. SHEVARDNADZE	25.01.1928	11.78	Georg.	Eerste secretaris CC van de CP in Georgië sinds 1972.
Mikhail S. SOLOMENTSEV	07.11.1913	11.71	Rus	Voorzitter Ministerraad Russische Socialistische Federatieve Sovjet Republiek (RSFSR) sinds 1971.

b. Staats Defensie Raad

Eind oktober vond in het Kremlin een bijeenkomst plaats van het bevelvoerend personeel van de Sovjet strijdkrachten, die werd bijgewoond door de commandanten, leden van de militaire raden, hoofden van politieke afdelingen en chefs van staven van de militaire districten, groepen van strijdkrachten en vloten, alsmede door leidende functionarissen van het centrale apparaat van het Ministerie van Defensie. Van het Politbureau waren hierbij aanwezig partijleider Brezhnev, de partijsecretarissen [REDACTED] en [REDACTED] premier [REDACTED] en de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie [REDACTED] en MSU [REDACTED]. Voorts was vice-premier [REDACTED] aanwezig. Bij deze gelegenheid wees Brezhnev opnieuw op het feit dat de internationale situatie nog steeds gecompliceerder wordt en dat de Sovjet-Unie dwingt haar "pogingen in de strijd voor de handhaving van de vrede, voor het voorkomen van het gevaar van een kernoorlog te verdubbelen of verdrievoudigen". De sterkte van de Sovjet strijdkrachten is hierbij een onontbeerlijk middel. Voorts werd ingegaan op economische en technologische aspecten. (B-2)(G/R/W/GR)

Commentaar: Aan bijeenkomsten als deze, wordt in de pers zelden aandacht besteed, hoewel zij vermoedelijk wel regelmatig plaatsvinden. De deelname van genoemde Politbureauleden is waarschijnlijk de aanleiding voor de publicitaire aandacht. Niettemin blijft sprake van een uitzonderlijk gebeuren en de bijeenkomst verdient daarom nadere aandacht. De afzonderlijk te belichten economische en technologische aspecten in Brezhnevs rede duiden er op dat de legerleiding in deze onzekere overgangsfase gerustgesteld moest worden. Daarbij werd duidelijk gemaakt dat de defensie-inspanningen gehandhaafd zullen worden zonder dat verdere toezeggingen werden gedaan. De aanwezigheid van genoemde zes Politbureauleden is veelbetekenend omdat juist zij degenen zijn die doorgaans als de leden, c.q. belangrijkste vaste leden, van de Staats Defensie Raad, het hoogste besluitvormende orgaan op het defensievlak, beschouwd worden. Het feit dat ook vice-premier [REDACTED] tevens voorzitter van de Defensie-industriële Commissie (VPK) van de Ministerraad, aanwezig was kan betekenen dat ook hij deel uitmaakt van de Staats Defensie Raad.

[REDACTED]

Bij naam werden verder als aanwezigen genoemd de drie 1e Plv Ministers van Defensie en het Hoofd van het Politiek Hoofddirectoraat van de Sovjet strijdkrachten, respectievelijk de Maarschalken [REDACTED] [REDACTED] en [REDACTED] en Legergeneraal [REDACTED]. Dit kan er op duiden dat ook zij qualitate qua tot de vaste samenstelling van de Staats Defensie Raad behoren. Indien echter de indicaties correct zijn dat de Staats Defensie Raad een subcomité van het Politbureau is, behoren de vijf laatstgenoemden mogelijk tot de kerngroep van vaste adviseurs.

Zoals bekend was president-partijleider Brezhnev voorzitter van de Staats Defensie Raad. Door diens dood is in dit orgaan derhalve een vacature ontstaan. Bovendien behoorde in het verleden waarschijnlijk de voor de industriële sector verantwoordelijke partijsecretaris [REDACTED] tot de Raad. Ook zijn vertrek zou daarom een vacature in dit orgaan in kunnen houden.

Opmerkelijk is tenslotte het feit dat Brezhnev sprak van de noodzaak de pogingen in de strijd voor de vrede etc. "te verdubbelen of verdrievoudigen", in het licht van het feit dat [REDACTED] deze kreet gebruikte om de noodzaak van collectief leiderschap onder de huidige moeilijke internationale omstandigheden te onderstrepen.

[REDACTED]

3. Polen

Ontwikkeling van de toestand

In november zijn in Polen de binnenlandse ontwikkelingen in een stroomversnelling geraakt. Vele berichten duiden nu op een spoedige opheffing van de uitzonderingstoestand, de "Staat van Oorlog", welke mogelijk op 13 december (de dag van de afkondiging ervan) zal plaatsvinden.

Nog eind augustus/begin september kwam het rond de tweede verjaardag van de "Akkoorden van Gdansk, Szczecin etc.", die de oprichting en erkenning van de onafhankelijke vakbeweging "Solidarnosc" inluiden, tot massale opgeregeldheden. Na de aanvaarding in oktober van de nieuwe vakbondswet, die opheffing van alle bestaande vakbonden inhield, en bij de tweede verjaardag van de erkenning van "Solidarnosc" op 10 november kwam het in tegenstelling tot de verwachtingen echter niet tot massale onrust. Dit betekende een "overwinning" voor het regime, die echter mede afgedwongen was door opvangrijke intimidatie- en repressiemaatregelen.

Niettemin kan nu gesproken worden van een zekere mate van "normalisering" van de situatie, die hervatting van het overleg tussen het regime en de Rooms Katholieke primaat Aartsbisschop [REDACTED] en de vrijlating van "Solidarnosc"-leider [REDACTED] en andere geïnterneerden mogelijk maakte. Ook zijn er tekenen die wijzen op mogelijkheden tot hervatting van de maatschappelijke dialoog in Polen. Daarbij speelt wellicht een rol dat de nieuwe vakbondswet, in tegenstelling tot velerlei uitspraken, op den duur mogelijkheden lijkt te bieden voor een als vakbond optredend "Solidarnosc", afhankelijk van de verdere socio-economische ontwikkelingen in Polen.

Hierbij kunnen de recente mutaties in de Sovjet top, in het bijzonder de benoeming van [REDACTED] tot partijleider, van cruciale betekenis zijn of worden in het licht van de rol die hem toegedicht wordt bij het scheppen van ruimte voor de Hongaarse economische hervormingen.

Ondanks de schijnbare normalisering van de situatie kan niet gesproken worden van een volledige terugkeer naar de oude situatie. Enerzijds blijft er sprake van latente onrust in verband met de onderdrukking van "Solidarnosc" en de slechte economische situatie, anderzijds lijkt het verval van de Poolse Verenigde Arbeiders Partij nog steeds voort te gaan in die mate dat zij nauwelijks nog als effectieve politieke macht te beschouwen is. Een alternatief op basis van de door het militair regime gestimuleerde PRON-beweging en de nieuw te vormen vakbonden is evenmin voorhanden, omdat beiden zelfs onder partijleden slechts geringe weerklank vinden. Dit onderstreept de geïsoleerde positie van het regime. Niettemin wijst veel er op dat ook ná de opheffing van de uitzonderingstoestand in de huidige vorm, de militaire leiding een belangrijke rol zal blijven spelen.

Op grond van enige indicaties bestaat de indruk dat de Staatsraad, regering en het SEJM (=parlement) in het Polen van ná de uitzonderingstoestand voorlopig de belangrijkste machtsorganen zullen worden. Daarbij zou sprake zijn van een min of meer [REDACTED] systeem waarin de huidige militaire, partij- en regeringsleider [REDACTED] als staatshoofd zou gaan functioneren. Of een dergelijke constellatie, die nog steeds neer lijkt te komen op een opzijzetting van de partij, voor de Sovjet-Unie voor langere tijd aanvaardbaar zal zijn, is niet duidelijk. Voor zover het betekent dat de noodzaak tot militair ingrijpen in Polen achterwege blijft is een dergelijke oplossing waarschijnlijk om machtspolitieke redenen echter de minste van meerdere kwaden, zeker indien de partij op enigerlei wijze een symbolische leidende rol zou kunnen vervullen. De tamelijk koele bejegening die [REDACTED] in Moskou ten deel viel bij de begrafenis van Brezhnev en ontvangst door [REDACTED] spreekt boekdelen over het Sovjet enthousiasme ten opzichte van de ontwikkelingen in Polen en de Poolse leider.

4. Roemenië

Belangrijke mutaties in regering

De afgelopen maanden zijn in Roemenië opnieuw mutaties in de leidende staats- en partijorganen doorgevoerd, in het bijzonder in de regering. De belangrijkste hiervan betroffen in november de planbureauvoorzitter Dobrescu die "om gezondheidsredenen" door het hoofd van de kanselarij van President [REDACTED] Birlea, werd vervangen, alsmede minister van Handel en Buitenlandse Economische Samenwerking Constantin die vervangen werd door [REDACTED] adviseur Pungan. (B-2)(W)

Commentaar: Hoewel in het kader van de verdeel-en-heers politiek van partijleider-president [REDACTED] de belangrijkste functionarissen afwisselend partij-, regerings- en staatsfuncties bekleden en het aantal personele mutaties daardoor relatief hoog ligt, lijkt de frequentie en aard ervan de laatste tijd af te wijken van de normale gang van zaken. Een en ander hangt samen met de slechte economische situatie en maatschappelijke onrust in Roemenië, maar dient ook geplaatst te worden tegen de achtergrond van meldingen van toenemende interne verdeeldheid binnen het regime inzake het te volgen economische beleid. In het kader hiervan zou [REDACTED] steeds meer als arbiter moeten optreden. Dat hij daarin tot dusver geslaagd is, duidt op de sterkte van zijn positie. Het feit echter dat hij steeds meer geconfronteerd wordt met interne tegenstellingen duidt evenwel evenzeer op een verzwakking van zijn eertijds bijkans onaantastbare positie. Vooralnog zijn er echter geen aanwijzingen dat zijn positie dermate verzwakt is dat met zijn spoedige val gerekend kan worden.

De genoemde verschuivingen in de top krijgen in dit geval een extra accent doordat beide nieuw-benoemde functionarissen nauw met [REDACTED] verbonden zijn en functioneel nu tot de belangrijkste regeringsfunctionarissen behoren op het vlak van de Oosteuropese (economische) samenwerking.

5. Albanië

Veranderingen in staatsorganen

Na de medio november gehouden parlementsverkiezingen werd in de hoogste Albanese staatsorganen een groot aantal personele veranderingen aangebracht. Het parlementspresidium waarvan de voorzitter als staatshoofd te beschouwen is, werd voor een groot deel vernieuwd, "enerzijds om wat oudere mensen te ontlasten en anderzijds om in overeenstemming met de ideeën van de partij en kameraad [REDACTED] mogelijkheden te scheppen jongere kameraden te benoemen in overeenstemming met de hogere belangen van het vaderland in heden en toekomst". Vervolgens werd circa 60% van de regering vervangen, onder wie minister van Defensie [REDACTED] de voorzitter van het Planbureau en op één na alle economische ministers. (B-2)(W)

Commentaar: Hoewel de mutaties in de Albanese leiding beschreven worden als verjongingsproces, houden deze tenminste ten dele verband met ernstige binnenlandse problemen. Belangwekkend is hierbij dat op de minister van Landbouw na alle economische ministers vervangen zijn, hetgeen duidt op ernstige economische problemen. Veelbetekenend is ook dat de verleden jaar december "door zelfmoord" om het leven gekomen premier [REDACTED] nu door de Albanese partijleider [REDACTED] als een van de gevaarlijkste verraders en vijanden van zijn vaderland wordt gebrandmerkt. Hij zou agent zijn geweest van zowel de Sovjet-Unie, de Verenigde Staten als Joegoslavië. De afgetreden minister van Defensie [REDACTED] werd als aanhanger van [REDACTED] beschouwd en gelet op andere verdwijningen van het politieke toneel gedurende het afgelopen jaar vindt een grootscheepse zuivering van [REDACTED] aanhangers plaats.

[REDACTED] trad tot tenminste september nog in de openbaarheid op. Zijn ontbreken bij enige militaire evenementen sinds de vroege zomer duidt er evenwel op dat zijn "ontmaching" een reeds langer durend proces is.

Voorlopig lijkt de positie van partijleider [REDACTED] door de recente mutaties versterkt te zijn, hoewel het nu in gang gezette verjongingsproces een potentiële dreiging voor hem kan gaan vormen. Ten aanzien van het beleid zijn geen belangrijke veranderingen te constateren, hoewel een verrassend tegemoetkomende opstelling ten opzichte van de Duitse Bondsrepubliek, die samenhangt met de zich snel uitbreiden-

de handelsbetrekkingen met dit land, kan duiden op een accentverschuiving in de buitenlandse politiek. Daarentegen werd Joegoslavië opnieuw zeer fel aangevallen, waarbij het in bijzonder ervan beschuldigd werd de uitvalsbasis van de "invasiepoging" van september 1982 te zijn (zie MO 10/82). Dit vermog evenwel niet te verhinderen dat de economische betrekkingen tussen beide landen min of meer normaal voortgang vinden.

Met betrekking tot de Sovjet-Albanese betrekkingen, tenslotte, is belangwekkend dat de nieuwe partijleider [REDACTED] opnieuw een toenaderingspoging tot Albanië heeft gedaan. Hierbij zou hij zich flexibeler op hebben gesteld dan voorheen bij de Sovjet leiders het geval was. In de Albanese afwijzende opstelling ten opzichte van de Sovjet-Unie is echter geen verandering te bespeuren.

Hoofdstuk B : Economie

1. Warschaupakt

a. Bijeenkomst van het Militair-Technisch Comité

Van 2 tot 5 november 1982 heeft te Boekarest een zitting plaatsgevonden van het Militair-Technisch Comité van het Warschaupakt. Dit Comité functioneert als coördinerende instantie binnen het WP voor vraagstukken op het gebied van militaire technologie en bewapening en is vooral verantwoordelijk voor de bevordering van de standaardisatie van de bewapening.

2. Sovjet-Unie

a. Defensie-uitgaven in de eerste helft van de jaren '80

Op de staatsbegroting voor 1983 is 17,05 miljard roebel uitgetrokken voor de defensie. Dit komt overeen met 4,8% van de totale begrotingsuitgaven. Volgens de officiële begrotingscijfers zijn de defensie-uitgaven van de Sovjet-Unie de laatste jaren iets gedaald. In 1980 bedroegen de militaire uitgaven nog 17,1 miljard roebel.

Commentaar: De Sovjet defensie-inspanning van de afgelopen tien à vijftien jaar, die zijn weerslag heeft gevonden in een kwantitatieve en kwalitatieve versterking van het militaire apparaat, wordt op geen enkele manier door de trend in de officiële defensie-bestedingen weergegeven. Westerse schattingen van de Sovjet defensie-uitgaven komen aanzienlijk hoger uit dan de gepubliceerde begrotingscijfers. In lopende prijzen uitgedrukt en uitgaande van de NAVO-definitie van defensie-uitgaven bedroegen deze in 1981 naar schatting 84 à 92 miljard roebel. De Sovjet-Unie zou feitelijk rond 1/3 van de uitgaven op de staatsbegroting aan de defensie besteden. Daarbij moet nog worden aangetekend dat in de Sovjet-Unie naar alle waarschijnlijkheid een meer omvattende definitie van "defensie-uitgaven" wordt gehanteerd dan binnen de NAVO gebruikelijk is. In 1981 is 45 à 50% van de defensie-uitgaven besteed aan investeringsdoeleinden (aanschaf van militair materieel en bouw van militaire faciliteiten). Voor het onderzoek naar en de ontwikkeling, het testen en "evalueren" van nieuwe wapensystemen (RDT&E), werd naar schatting iets meer dan 20% van de totale uitgaven uitgetrokken.

Ruim 1/3 van de defensie-uitgaven in 1981 betrof exploitatiekosten. Daarbij was het aandeel van de personeels-uitgaven relatief gering, namelijk naar schatting 10% (van het totale defensiebudget).

De afgelopen jaren is het percentage van het Bruto Nationaal Produkt (BNP) dat door de Sovjet-Unie aan defensie wordt besteed, verder toegenomen. De sterke teruggang in de economische groei aan het einde van de jaren '70 en de beginjaren '80 heeft daar een grote rol bij gespeeld. Geschat wordt dat in 1980/1981 14 à 16% van het BNP van de Sovjet-Unie aan het defensie-apparaat werd besteed.

In 1981 is (onverwachts) een daling opgetreden in de omvang van de Sovjet militaire produktie. Dit betrof met name materieel voor land- en zeestrijdkrachten. Aangenomen wordt dat de defensie-sector in de Sovjet-Unie niet geheel immuun is voor de groeiende economische problemen waarmee het land te kampen heeft (ondermeer in de transport- en energiesector, alsook bij de produktie van metalen en bouwmaterialen). Daarnaast zou in een aantal gevallen de aanvang van serieproduktie (van nieuw militair materieel) zijn vertraagd als gevolg van optredende moeilijkheden bij de introductie van technologische vernieuwing in de uitrusting. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat deze problemen van tijdelijke aard zullen zijn.

Op basis van de waargenomen programma's en activiteiten op het gebied van de defensie, waarbij reeds enige jaren gesproken kan worden van een nieuwe cyclus in de aanschaf van militair materieel ten behoeve van vrijwel alle sectoren van het defensie-apparaat, moet ermee rekening worden gehouden dat de Sovjet defensie-uitgaven de komende vijf jaar met gemiddeld (zeker) 4% reëel per jaar zullen stijgen. Daarmee wordt dan de trend in de defensie-uitgaven gedurende het afgelopen decennium voortgezet. Tegelijkertijd lijkt een verdere toename van de defensie-last in het licht van de sombere vooruitzichten voor de Sovjet economie waarschijnlijk. Daarbij is van groot belang dat een verlaging van de groei van de militaire uitgaven op

█

korte termijn feitelijk zeer moeilijk te realiseren valt.

Recente uitlatingen van zowel Brezhnev als █ wijzen er overigens allerminst op dat een dergelijke vermindering van de prioriteit (bij de middelentoewijzing) voor de defensie daadwerkelijk wordt overwogen. Veeleer lijkt het erop, dat de strijdkrachten gerust worden gesteld dat de inspanningen op civiel-economisch gebied niet ten koste (zullen) gaan van de noodzakelijke verbeteringen van de Sovjet defensie.

President en partijleider Brezhnev vestigde in zijn toespraak tot de militaire bevelhebbers op 27 oktober 1982 enerzijds wèl de aandacht op de tekortkomingen in de economie (op het gebied van transport, energie, metallurgie, de investeringssector en de landbouw), maar benadrukte anderzijds het belang van een verhoogde gevechtsgereedheid en van militair-technologische vernieuwing. Brezhnev noemde in dit verband een achterop raken van de Sovjet-Unie in de wedloop met de Verenigde Staten op het gebied van militaire technologie ontoelaatbaar en verwachtte een verhoogde inspanning van Sovjet kantterzake. Brezhnev's opvolger als partijleider, █ deelde in zijn rede tot het CC-plenum op 22 november 1982 mee dat bij de opstelling van het economische jaarplan 1983 "..As always, defence requirements have been sufficiently taken into account. The Poliburo has considered and considers it obligatory, particularly in the current international situation, to provide the Army and the Navy with everything they need". Deze uitlatingen lijken erop te wijzen dat de partijleiding vooralsnog, ondanks de verslechtering van de economische situatie, van het defensie-apparaat geen offers zal verlangen ten behoeve van een versterkte stimulering van de ontwikkeling van de civiele sector. Het feit dat █ in zijn toespraak ook de (zware en) defensie-industrie tot taak geeft om de produktie (en kwaliteit) van consumptiegoederen te verhogen, doet aan deze vaststelling niets af.

█

b. Voorlopige cijfers over de economische ontwikkeling in 1982 en het jaarplan voor 1983

De voorzitter van de Staatsplancommissie (GOSPLAN), [REDACTED] heeft verklaard dat de groei van het nationaal inkomen in 1982 2% (plan:3%) zal bedragen. De (bruto)waarde van de industriële produktie zal met 20 miljard roebel - oftewel minder dan 3% - toenemen, terwijl het jaarplan mikte op een stijging van 4,7%. Op basis van de cijfers over de periode januari - oktober 1982 zal de stijging van de arbeidsproduktiviteit in de industrie tot 2% beperkt blijven (plan: 4,1%). De (bruto)waarde van de landbouwproduktie zou naar verluidt in 1982 124 miljard roebel bedragen, hetgeen ongeveer 3% meer is dan in 1981. Het plan voor 1982 voorzag evenwel in een produktie-waarde van 136,5 miljard roebel.

De economische groei moet volgens de planning in 1983 worden vergroot. Gestreefd zal worden naar een stijging van het nationaal inkomen met 3,3% en naar een industriële produktiegroei van 3,2%. Volgens het jaarplan 1983 zal de consumptiegoederenproduktie (de zogenaamde categorie "B") sneller moeten toenemen dan de kapitaalgoederenproduktie (categorie "A"). De streefcijfers zijn 3,5% respectievelijk 3,1%.

De landbouwproduktie moet in 1983 een waarde van ruim 137 miljard roebel bereiken (+ 10,7%). De kapitaalsinvesteringen in de agro-industriële sector zullen met 4,3% tot rond 47 miljard roebel worden verhoogd. De kapitaalsinvesteringen van de staat in de economie als geheel zullen in 1983 125,4 miljard roebel bedragen (+ 4,4%).

Commentaar: Zelfs deze voorlopige, officiële cijfers die nog een inflatie-element bevatten en daardoor nog een te rooskleurig beeld geven van de reële groei van de Sovjet economie, laten een trendmatige verdere teruggang van de groeicijfers zien. De groei van het nationaal inkomen en de industriële produktie is (mogelijk met uitzondering van het jaar 1979) sinds de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog niet zo gering geweest. Zelfs de toch al lage groeicijfers van 1981, toen het nationaal inkomen volgens de officiële gegevens, met 3,2% en de industriële produktie met 3,4% toenamen, zijn in 1982 niet gehaald.

In de landbouw is in 1982 slechts van een gering herstel sprake geweest. De graanoogst, die naar schatting zo'n 180 miljoen ton heeft bedragen, bleef opnieuw ver achter bij het streefcijfer van 239 miljoen ton.

De plandoelstellingen voor 1983 liggen over het algemeen lager dan de streefcijfers van het vijfjarenplan, die na de twee eerste teleurstellende jaren (1981 en 1982) feitelijk al volledig buiten bereik zijn komen te liggen. Desondanks kunnen zij niet zonder meer als realistisch worden aangemerkt. In dat verband moet worden opgemerkt dat in het jaarplan de realisering van de groeicijfers opnieuw in zeer sterke mate afhankelijk is gesteld van de stijging van de arbeidsproduktiviteit. Deze is evenwel de afgelopen jaren aanzienlijk bij de planverwachtingen achtergebleven. Tot dusverre zijn die beleidsinitiatieven, die tot een versnelde toename van de (arbeids)produktiviteit en daarmee tot realisering van de plandoelstellingen hadden kunnen bijdragen, uitgebleven. Zolang daartoe geen nieuwe aanzetten worden gegeven, lijken ook de streefcijfers van het jaarplan voor 1983 onrealistisch hoog. Ook ten aanzien van de verschuiving van de prioriteit binnen de industrie als geheel ten gunste van de consumptiegoederenproductie is vooralsnog een grote dosis scepsis op zijn plaats.

c. De toespraak van [REDACTED] tot het CC van de CPSU - Economische aspecten

In zijn toespraak tot het CC van de CPSU heeft de nieuwe partijleider [REDACTED] uitvoerig stilgestaan bij de economische situatie waarin de Sovjet-Unie zich bevindt. Door [REDACTED] werd erkend dat in de eerste twee jaar van het huidige Vijfjarenplan (1981 - 1985) op een aantal belangrijke gebieden de plandoelstellingen niet zijn gehaald.

Van een vergroting van de efficiëncy in de economie was naar zijn zeggen in onvoldoende mate sprake. De groei van de arbeidsproductiviteit was onbevredigend. Het grondstoffenverbruik was bijna niet teruggelopen. Streefcijfers werden gehaald tegen zeer hoge kosten. Inertie en conservatisme ("sticking to old ways") waren volgens partijleider [REDACTED] eveneens nog in het economisch leven te signaleren. [REDACTED] wees er in zijn toespraak tevens op dat de voedselvoorziening nog niet bevredigend verliep. Zeer kritisch liet hij zich uit over de ontwikkelingen op transportgebied, waar de spoorwegen in steeds geringere mate aan de gestelde eisen voldeden, en in de investeringssector. Evenmin voldeed volgens [REDACTED] het ministerie van ferro-metalen aan de (plan)verwachtingen.

De toespraak van [REDACTED] bevatte evenwel geen aanwijzingen voor concrete, nieuwe stappen waarmee de bovengenoemde tekortkomingen in de Sovjet economie uit de weg zouden kunnen worden geruimd. Zo werd slechts in zeer algemene bewoordingen door de partijleider opgemerkt, dat "... the main thing, however, is to speed up work to improve the entire sphere of economic management, including administration, planning and the economic mechanism". Daarbij stelde [REDACTED] vast dat "...Conditions should be created, both economic and organizational, to encourage productive work of good quality, initiative and enterprise. Conversely, shoddy work, inactivity and irresponsibility should be immediate and inevitable in its effect on the earnings, job status and moral prestige of workers ". Naar zijn mening moesten departementalisme en "parochialisme" uit de weg worden geruimd, en inbreuken op partij-, staats- en arbeidsdiscipline resoluter worden bestreden.

Deze opmerkingen zijn in wezen niets meer dan een herhaling van die centrale economische taken waar ook [REDACTED] voorganger Brezhnev op plenums van het CC in de afgelopen jaren reeds uitvoerig bij had stilgestaan. Het is wèl opmerkelijk te noemen, dat [REDACTED] enerzijds erkende dat de ondernemingen onafhankelijker (van centrale plannings- en bestuursinstanties) moeten kunnen opereren, maar tegelijkertijd tot voorzichtigheid terzake maande. Mogelijk zullen,

zo deelde [REDACTED] mee, eerst nog experimenten op dit vlak worden uitgevoerd. Van spectaculaire veranderingen in de positie van de bedrijven zal zodoende op korte termijn geen sprake zijn.

Hoewel [REDACTED] in zijn toespraak erkende dat de introductie van nieuwe technologie door het geldende systeem van planning (en financiële stimulansen) belemmerd werd, gaf hij niet aan in welke richting een oplossing voor dit reeds lang bestaande structurele probleem zou worden gezocht. Hetzelfde gold voor het vraagstuk van de rationalisatie van het grondstoffen- en energieverbruik alsook voor de problemen in de bouw- en transportsector, en de metallurgie. Wat betreft de landbouw werd slechts het belang benadrukt van (stipte) uitvoering van het voedselprogramma voor de jaren '80 zoals dat tijdens het CC-plenum van mei 1980 was aanvaard (MO 6/82).

Partijleider [REDACTED] leek overigens het uitblijven van concrete, nieuwe beleidsdaden enigszins te verdedigen met de opmerking dat "...you cannot get things moving by slogans alone" en door te stellen dat de partijleider zelf geen kant en klare recepten had voor de vele urgente, economische taken en het CC als geheel daar een oplossing voor zou moeten vinden.

Vooralsnog lijkt dan ook in het economisch beleid het accent primair op continuïteit te zullen blijven liggen, hetgeen de kansen op een wezenlijke ommekeer in de economische ontwikkeling van de Sovjet-Unie (zie ook 2.b.) ongunstig beïnvloedt.

3. Joegoslavië

a. Bezuinigingen op de defensiebegroting 1982

Op 10 november 1982 meldde het Joegoslavische persagentschap TANJUG dat de defensiebegroting voor 1982 met 4 miljard dinar (ruim 60 miljoen dollar) zou worden gekort. In totaal zou 5,7 miljard dinar op de uitgaven van de federale begroting worden bezuinigd.

Commentaar: In de federale begroting voor 1982 was 122,6 miljard dinar (ruim 1,9 miljard dollar) voor de defensie uitgetrokken. Dit kwam overeen met 60% van de totale federale begrotingsuitgaven.

In beginsel leken de mogelijkheden voor de realisering van een bezuiniging op de militaire begroting in de genoemde omvang beperkt. De looptijd van de begroting 1982 was immers nog slechts twee maanden en de oefenactiviteit van de JNA (het Joegoslavische Volksleger) was reeds zeer gering.

Volgens een hoge Joegoslavische militair was het evenwel al geruime tijd bij de defensie-leiding bekend dat het defensiebudget zou worden gekort. Bij de opstelling van de plannen voor 1982 zou reeds rekening zijn gehouden met deze bezuiniging. De korting was echter eerst in begin november bekend gemaakt in het kader van de algemene bezuinigingsplannen van de regering. In dat kader waren in oktober reeds onder meer maatregelen afgekondigd ter verlaging van het elektriciteits- en benzineverbruik, waren de reismogelijkheden (naar het Westen), aan financiële banden gelegd en was de Joegoslavische munteenheid, de dinar, met 20% gedevalueerd.

Naar verluidt zou reeds 2,1 miljard dinar aan bezuinigingen zijn gerealiseerd door het afgelasten van de grote herfstoefening van de JNA, door het beperken van de activiteiten van luchtmacht en marine en door het verminderen van het aantal delegaties naar het buitenland. Ook zou de produktie van de militaire boerderijen zijn opgevoerd. Dit alles zou betekenen dat nog slechts 1,9 miljard dinar op het defensiebudget zou hoeven te worden bezuinigd, hetgeen niet onhaalbaar lijkt. Het mag echter evenmin worden uitgesloten dat het in het geval van dit resterende bedrag

bij "papieren" bezuinigingen, door het verschuiven van bepaalde uitgaven (bijvoorbeeld op het gebied van de materieelverwerving) zal blijven.

De aankondiging van [REDACTED] geeft wèl aan, dat óók van de defensie een bijdrage wordt verwacht aan de in het kader van de economische sanerings- en stabiliseringspolitiek van de federale regering doorgevoerde bezuinigingen. Dit vindt mogelijk vooral zijn weerslag in een in vergelijking met de hoogte van de inflatie (ruim 30%) relatief bescheiden verhoging van de defensiebegroting voor 1983.

Hoofdstuk C : Militair

1. Activiteiten landstrijdkrachten

a. Warschaupakt

De oefen-/opleidingsactiviteit bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in Centraal Europa was gedurende de verslagperiode over het algemeen slechts gering tot zeer gering, zeker waar dit de activiteiten buiten de garnizoenen betrof.

Volgend op de halfjaarlijkse personeelwisseling is dit echter niet ongewoon en tegen het einde van de verslagperiode tekende zich reeds een lichte toename af in het activiteitenbeeld.

Daarentegen werd evenwel ook een aanwijzing verkregen dat het tekort aan brandstof in de DDR dermate groot is dat dit een nadelig effect heeft op het oefen-/opleidingsprogramma van de NVA. De situatie zou zelfs zo ernstig zijn dat de tekorten voor de komende jaren de mogelijkheid tot het uitvoeren van offensieve operaties door de NVA nadelig zouden beïnvloeden.

Bij een GSVG-eenheid werd een aanwijzing verkregen dat bij de Sovjet landstrijdkrachten een verlenging van de diensttijd tot drie jaar zal worden doorgevoerd. Voorlopig wordt er evenwel van uitgegaan dat zo'n maatregel nog beperkt zal blijven tot specialisten en/of specialistische eenheden.

Volgens een eerste en nog onbevestigde melding zou 20 Gde Mechdiv/8 Gde Lr GSVG aan dat Leger worden onttrokken en worden gesubordineerd aan 1 Gde Tklr GSVG. Gelet op de locatie van 20 Gde Mechdiv te Grimma zou een en ander niet geheel onlogisch zijn. Daar staat echter tegenover dat 8 Gde Lr in dat geval nog slechts over twee mech- en één tankdivisie zou beschikken.

In het kader van de zogenaamde Brezhnev reducties werd in 1980 onder meer 6 Gde Tkdiv/1 Gde Tklr aan de GSVG onttrokken en naar de Sovjet-Unie teruggehaald.

Eveneens volgens een nog onbevestigde melding zou in Polen een aanvang zijn gemaakt met een structuurverandering binnen de (land-)strijdkrachten.

In het kader van die verandering zou een meer fundamentele scheiding worden aangebracht tussen het operationele en het territoriaal/administratieve gedeelte.

Indien juist, dan kan in de toekomst, meer dan nu het geval is, gesproken worden van militaire districten (territoriaal) en legers (operationeel). Een situatie die vergelijkbaar is met die in de DDR.

2. Slagorde

a. Tsjechoslowakije

- (1) Er zijn aanwijzingen dat naar analogie van de Sovjet SCUD-brigade, in de CVA eveneens een reorganisatie plaatsvindt in de samenstelling van de SCUD-brigades.

Het aantal TEL's zou worden opgevoerd van negen naar twaalf per brigade. Dit wordt gerealiseerd door aan ieder van de drie afdelingen één TEL toe te voegen, zodat iedere afdeling zal gaan bestaan uit vier TEL's, mogelijk verdeeld over twee batterijen in plaats van drie TEL's verdeeld over drie batterijen.

De uitbreiding van negen naar twaalf TEL's is reeds waargenomen bij:

- 311 SCUD-brigade/SW-Front te Stara Boleslav (VR 76),
- 321 SCUD-brigade/1 (CZ)Lr te Rokycancy (UR 90). (C-3)(R)

Commentaar: De reorganisatie van de Sovjet SCUD-brigade van negen naar twaalf TEL's heeft reeds plaatsgevonden. Op dit moment vindt zelfs een reorganisatie plaats van twaalf naar achttien TEL's. Dezerzijds wordt rekening gehouden met de mogelijkheid, dat de reorganisatie bij de CVA gefaseerd wordt uitgevoerd en dat uiteindelijk eveneens wordt uitgebreid naar achttien TEL's.

- (2) Bij het Tsjechische Volksleger is te Podborany een tankopleidingsbataljon opgericht. Het gaat hier mogelijk om een zelfstandige eenheid, gesubordineerd aan het Ministerie van Defensie. (C-3)(R)

Commentaar: Dit zou de eerste zelfstandige opleidingseenheid in Tsjechoslowakije zijn, waarbij waarschijnlijk wordt opgeleid op de T-72. Hierdoor zouden de reguliere tankeenheden kunnen worden ontlast.

b. Hongarije

- (1) Bij het o/i tankreg/9 Mechdiv zou voor de eerste maal de 122 mm mech hw 2S1 zijn waargenomen. (C-3)(R)
- (2) Bij de o/i art brig/5 Lr is voor het eerst de 152 mm mech hw 2S3 waargenomen. Het betreft hier een eerste waarneming van 13 x 152 mm mech hw 2S3. (C-3)(R)

Commentaar: Het Hongaarse Volksleger volgt met de invoering van vorenvermelde wapensystemen het voorbeeld van de Sovjet organisatie.

(3) Bij de kazerne van het SA-6 regiment van 5 Lr te Keszthely (33T XM78) is training met de SA-4 waargenomen. (C-3)(R)

Commentaar: De training werd gegeven aan Hongaars personeel door Sovjet deskundigen. Hoewel op meerdere aanwijzingen dient te worden gewacht om de conclusie te trekken, dat de SA-4 bij het Hongaarse Volksleger zal worden ingevoerd, wordt hiermede wel rekening gehouden.

c. Bulgarije

Kleine aantallen T-72 en SA-4 zijn waargenomen in Bulgarije. Deze waarnemingen vormen de bevestiging van een eerder gedane waarneming van de T-72 en SA-4 in Bulgarije tijdens de parade op 9 oktober 1981. (C-2)(R)

Commentaar: Het is nog onduidelijk tot welke soort eenheid dit materieel behoort. Mogelijk gaat het hier om een opleidingseenheid en duidt de aanwezigheid van dit materieel op een mogelijke invoering van de T-72 en SA-4 in Bulgarije.

3. Technische inlichtingen

a. MDK-3

(1) In de GSVG wordt een nieuwe loopgraafmachine ingevoerd, MDK-3 genaamd. Deze loopgraafmachine, gemonteerd op een gemodificeerd onderstel van de T-64, geldt als de vervanger van de MDK-2M. Het onderstel heeft zeven in plaats van zes loopwielen zoals bij de T-64.

De MDK-3, voorzien van een gepantserde cabine, is uitgerust om te werken in besmette gebieden. Tevens is aan de voorzijde van het voertuig een dozerblad gemonteerd.

(2) Enkele technische gegevens:

- Motor

Soort Diesel

Vermogen 522 kW

- Snelheid (weg) 70-80 km/h

- Grondverplaatsing 400-500 m³/h

- Graafdiepte ± 800 mm

- Graafbreedte 3500-4000 mm (C-3)(R)

Commentaar: Een groot voordeel van de MDK-3 is de mobiliteit welke dit voertuig bezit in tegenstelling tot de MDK-2M, welke vervoerd moet worden per oplegger.

Op welk niveau de vervanging plaatsvindt (reg of div) is op dit moment nog niet bekend.

b. Nieuw type vlotbrug

Tijdens de oefening ZAPAD '81 is een nieuw type vlotbrug waargenomen welke bestaat uit amfibische (wiel?)voertuigen waarop pontons zijn gemonteerd. Voor het samenstellen van de brug rijden de voertuigen op eigen kracht het water in, worden de pontons uitgeklast en de vloten aaneengekoppeld tot een brug. (C-3)(R)

Commentaar: Het voordeel is een veel snellere werkwijze in vergelijking met de pontonbruggen.

c. GAZ-66B

De eerste melding is ontvangen, dat bij de luchtlandingseenheid (air assault brigade) van de GSVG de GAZ-66B tankwagen zou zijn ingevoerd. (C-3)(R)

Commentaar: Deze GAZ-66B tankwagen is na de GAZ-66B vrachtauto, de meervoudige raketwerper M 1975 op GAZ-66B en het GAZ-66B radio/verbindingstvoertuig de vierde versie welke kan worden afgeworpen.

d. "Secure voice" apparatuur

Naast de aanwijzingen dat er op regimentsniveau en hoger (commandant en staf) binnen de WP landstrijdkrachten "secure voice" apparatuur aanwezig is, zijn er indicaties die er op wijzen dat deze apparatuur ook op bataljonsniveau voor zou komen. (C-3)(R)

Commentaar: Het betreft hier apparatuur welke gebruik maakt van analoge technieken.

De verwachting dezerzijds is dat apparatuur, gebruik makend van digitale technieken, vanaf 1984/85 ingevoerd zou kunnen worden.

DEEL II: MIDDEN OOSTEN/N-AFRIKA1. Libanona. Interne ontwikkeling

Met grote meerderheid stemde het Libanese parlement midden november in met door de regering- [REDACTED] voorgestelde volmachten, gedurende een periode van zes maanden.

De parlementariërs hielden zich echter het recht voor de afbakening te bepalen van de uitgebreide bevoegdheden, met name ten aanzien van de "integratie van niet-Libanezen" en de kieswet.

De belangrijkste gebieden waarop de regering de komende maanden van toepassing zijnde wetten kan intrekken en nieuwe van kracht kan laten zijn betreffen: veiligheid, defensie, economische ontwikkeling, justitie, bestuurszaken en belastingheffing.

De uitslag van de stemming wordt gunstig genoemd voor de "Chehabisten" in Libanon: de beweging die horizontaal is vertegenwoordigd in alle politieke facties en religieus-etnische groepen en concentratie van de staatsmacht op uiterst centralistische wijze voorstaat, bijvoorbeeld in handen van een autocratisch regime en/of het leger en veiligheidstroepen.

Tot deze groep van Chehabisten behoren ook de huidige commandant van de Veiligheidstroepen ("Forces de Sécurité Intérieures", sterkte ca 7.000) genmaj [REDACTED] en genmaj [REDACTED] CGS van het LAF. Beide zijn voorstanders van een sterker door te voeren opbouw van de Libanese strijdkrachten ter ondersteuning van de Libanese regeringsautoriteit in Beiroet. President Gemayel heeft eveneens herhaalde malen gepleit voor een "sterk leger".

In samenhang hiermee heeft het kabinet eind november de dienstplicht ingesteld voor ongehuwde Libanezen in de leeftijd van 18 tot 30 jaar, hetgeen de eerste keer is sedert de onafhankelijkheid in 1943 dat deze maatregel wordt ingevoerd. Hoewel met voortvarendheid aan de opbouw van een versterkt LAF wordt gewerkt moet worden afgewacht wat de strijdkrachten als feitelijk machtsinstrument voor de regering kunnen gaan betekenen.

Momenteel bedraagt de sterkte van het LAF 21.000 man waarvan ca 3.000 man permanent en betaald verlof geniet; de planning voor medio 1983 betreft 30.000, medio 1984: 48.000.

Het uiteindelijke streefgetal 60.000 lijkt nauwelijks te realiseren. De voornaamste moeilijkheid kan gaan liggen in het evenwicht volgens een in 1943 vastgestelde verdeelsleutel (vijftig procent christenen en vijftig procent moslems) dat óf wordt verstoord door een beperkt [REDACTED] dienstplichtigen, óf door een te groot aanbod vrijwilligers, zoals nu reeds het geval is met sji'ieten.

Deze religieus-etnische groep is de snelst groeiende en in toenemende mate zich organiserende in de Libanese verhoudingen van bevolkingsgroepen.

Bovenal moet worden afgewacht hoe de centrale regering erin zal slagen een dienstplichtsysteem in te voeren in delen van Libanon die bezet zijn door buitenlandse troepen - en waar dus geen enkele Libanese bestuursmacht functioneert - en waar niet-reguliere milities traditioneel recrutereren.

Wat de organisatie betreft zullen er uiteindelijk vier brigades zijn, bestaande uit elk drie pantserinfanteriebataljons, een tankbataljon en een afdeling artillerie. Naar verwachting zal de eerste brigade in februari 1983 compleet zijn, de andere brigades omstreeks mei, naar men hoopt. De kern van het materieel is aanwezig en bestaat hoofdzakelijk uit Amerikaanse en Franse leveranties.

b. Regionale implicaties

Wat de invloed van de externe factoren betreft is de situatie in Libanon complexer, sedert juni van dit jaar.

Van een ontruiming van Libanon of zelfs van een gefaseerde terugtrekking lijkt zeker tot aan het einde van dit jaar geen sprake meer te zijn.

De klaarblijkelijke onwrikbare opstelling van de Libanese autoriteiten ten aanzien van de terugtrekking van alle buitenlandse troepen wordt in ieder geval door Jeruzalem opgevat als bedreigend voor de veiligheid van Israël.

Dat wil zeggen, de Israëlische regering blijkt niet bereid tot concessies met betrekking tot haar militaire presentie in Libanon zolang door de Libanese regering geen toezeggingen worden gedaan die overeenstemmen met de Israëlische eisen. Deze zijn zowel militair (het opnieuw laten functioneren van de sedert 1978 bestaande gemengde Israëlisch-Libanese militaire commissie, het scheppen van een veiligheidszone in zuidelijk Libanon en andere, incidentele militaire faciliteiten die een gedeeltelijke Israëlische militaire controle over zuidelijk Libanon dienen), als ook politiek (normalisering van de Israëlisch-Libanese betrekkingen die ondermeer vestiging

van (semi-)diplomatieke vertegenwoordigingen in beide landen schijnt te moeten inhouden en een akkoord over veiligheid). Niettegenstaande deze beginnende ontwikkeling blijft de actuele macht van de Libanese regering op dit moment beperkt: slechts een gedeelte van Libanon (Beiroet en directe omgeving) valt feitelijk onder haar controle.

Midden en zuidelijk Libanon blijft vooralsnog door Israël bezet; Syrische strijdkrachten en PLO-eenheden controleren het noorden en noord-oosten van Libanon.

De situatie in het Choufgebergte is stereotiep te noemen voor de onmacht tot adequaat optreden door Beiroet en het LAF, met name tegen de achterban van de president: de christelijke Falangisten. Druzen vormen de meerderheid in de Chouf, Christenen de minderheid en milities van beide denominaties zijn in een gewapende confrontatie gewikkeld omdat de Falangisten, na de "overwinning" in west-Beiroet en met "hun" voorman als president, hun autoriteit in het gebied willen vestigen ten koste van de Druzen, terwijl de Libanese regering het gebied onder eigen controle wil brengen.

Verdeeldheid onder de Druzen als gevolg van een opvolgingsstrijd is eveneens een factor van betekenis.

De clans van de [REDACTED] met [REDACTED] [REDACTED] aan het hoofd en die van de Yazbeki's, aangevoerd door de [REDACTED] familie, betwisten reeds langer het leiderschap van de Druzengemeenschap door [REDACTED] [REDACTED] (sedert 1977 leider van de "Parti socialiste progressiste" en van de nagenoeg verlopen "Mouvement Nationale Libanais", op wie op 1 december een aanslag werd gepleegd).

Een dreigende overname van de leiding van de Druzen door de [REDACTED] die Israëlische connecties hebben, zal een belangrijke machtsverschuiving in de Chouf kunnen betekenen.

Zelfs in Beiroet, het machtscentrum van de regering, is de autoriteit beperkt; met name in oost-Beiroet heeft de aanwezigheid van het LAF louter een symbolische betekenis, de Maronieten blijken hun autoriteit niet prijs te willen geven.

In de situatie van dit moment weigert de Libanese regering te onderhandelen op basis van Israëlische of andere voorwaarden.

Getuige de uitspraken van president [REDACTED] bij zijn bezoeken aan

[REDACTED]

Marokko en Saoedi Arabië deze maand en de opstelling van premier [REDACTED] moeten de onderhandelingen (i.c. de onderhandelingscommissie) militair zijn en niet politiek en als hoofddoel de algehele terugtrekking van Israëlische troepen hebben volgens een vastgesteld schema.

In dit verband zal formulering van toekomstige relaties tussen Libanon en Israël pas worden onderzocht ná de Israëlische terugtrekking.

Aangezien Jeruzalem vast blijft houden aan haar politiek-militaire veiligheidsopties met betrekking tot de Libanese kwestie (getuige onder andere de uitspraak van CGS Eitan over "verantwoordelijkheid van het IDF voor het bewaren van de vrede in Libanon", begin november, tegenover de Knesseth-Commissie voor Defensie en Buitenlandse Zaken) kan Beiroet niet meer doen dan afwachten en hopen op voor haar bevredigende resultaten van de missie-[REDACTED]

In hoeverre argumenten als een permanente deling van Libanon in drie invloedssferen (Israëlisch, Syrisch en PLO), opvoering van de sterkte tot 2500 man en uitbreiding van de taken van de multinationale vredesmacht en eventueel het niet langer negeren van een rol van de SU in de regio, (zoals Gemayel eind november te kennen gaf) als dreigende alternatieven moeten worden opgevat, valt nog te bezien.

In ieder geval lijkt de onafhankelijke, Libanese soevereiniteit er niet mee gediend, evenals het door Beiroet beoogde herstel van de zogenoemde "nationale consensus".

In dit geheel kan men zich voor alles de vraag stellen of zowel Israël als ook Syrië (en de PLO-restanten) zich uiteindelijk gebaat zullen voelen met een hersteld centraal gezag van Beiroet in een heterogene nationale arena, met alle gevolgen van een machtsvacuum in regionaal opzicht.

2. Libië

a. Gaddafi's bezoek aan Noord-Korea

Aan het hoofd van een delegatie waarvan onder andere briggen Mustafa al-Kharrubi (CGS) en Abdul Ati al-Obeidi (Secretaris van het Bureau voor Buitenlandse Betrekkingen) deel uitmaakten, bracht Gaddafi (in aansluiting op een ontmoeting met premier Zhao Zijang in Peking (15-19 oktober), op uitnodiging van de Noordkoreaanse leider Kim Il Sung, van 29 oktober tot 2 november een bezoek aan Pjongjang.

Dit eerste bezoek van Gaddafi aan Noord-Korea is in het verleden voorafgegaan door bezoeken van maj [REDACTED] [REDACTED] (vice-president, wiens functie ook wel wordt aangeduid als "premier"). Tot de resultaten van de ontmoeting behoort een "verdrag over Vriendschap en Samenwerking" (VVS), in het kader waarvan overeenkomsten werden ondertekend die uitbreiding van samenwerking op politiek, economisch, cultureel-sociaal en met name politiek-militair gebied beogen.

Volgens de verdragstekst (Pjongjang, dd 3 november) impliceert de politiek-militaire samenwerking wederzijdse consultatie inzake militaire aangelegenheden, uitwisseling van militair-materiële expertise, wapenhulp en adviseurs.

In artikel vijf van het verdrag (dat een duur heeft van tien jaar met de mogelijkheid tot automatische verlenging met vijf jaar) is dienaangaande sprake van wederzijdse verlening van "all conveniences for the military support", in geval "any (of the contracting parties) is subject to a threat or an aggression by imperialists and their minions (...) regarding this a threat or an aggression against itself".

Commentaar: De formele intensivering van de betrekkingen tussen Tripoli en Pjongjang kan, wat Libië betreft, in verband worden gebracht met het volgende:

de politiek-militaire ontwikkelingen in het Midden-Oosten (de Israëlische invasie in Libanon, de grensoorlog tussen Iran-Irak), het toegenomen diplomatiek-politieke isolement in regionaal opzicht van Libië (afwezigheid bij de Arabische topconferentie in Fez, in tegenstelling tot Syrië, als partner van Tripoli binnen het Standvastigheidsfront en het OAE-échec),

de bekoelde relatie met de SU, Gaddafi's recente bezoeken aan Polen en Tsjechoslowakije (met het laatste land werd eveneens een VVS overeengekomen, hetgeen uniek is in de betrekkingen van Libië met NSWP-landen, zie MO 9/82) en niet in de laatste plaats de interne, sociaal-economische situatie in Libië.

Met het oog op de positie van Libië op dit moment in de politieke constellatie in het Midden-Oosten kan de opwaardering van de Noordkoreaanse connectie in politiek opzicht worden opgevat als demonstratie van de Libische politiek-militaire "vastberadenheid" inzake de "Palestijnse Revolutie" en gericht tegen de Israëliische activiteiten in Libanon (waar Tripoli tot voor kort met SA-9 batterijen en bijbehorende bemanning present was). Daarnaast lijkt de recente Libisch-Noordkoreaanse overeenkomst de zogenoemde "progressieve" politiek in breder internationaal opzicht van beide "revolutionaire" regimes te dienen.

Wat concreet resultaat betreft lijken de uitgebreide betrekkingen te zijn gebaseerd op wapentransacties en (hernieuwde) Noordkoreaanse opleidings- en trainingsfaciliteiten.

Noord-Korea produceert militair materieel naar Sovjetmakelij en afgeleide modellen daarvan gebaseerd op Chinese ontwerpen.

Op grond hiervan is het aannemelijk dat Gaddafi militaire leveranties vanuit Noord-Korea tracht te krijgen die kunnen dienen als aanvulling van de, als gevolg van Libische achterstalligheid in betalingen aan Moskou, stagnerende Sovjet wapenleveranties aan Libië én/of via Libië voor Iran en mogelijk de PLO blijken te zijn bestemd.

Verder is het niet uitgesloten dat Noord-Korea weer militair personeel naar Libië zal zenden, zoals al eerder het geval was met enkele honderden Noordkoreaanse piloten.

Ook het gegeven dat Tripoli nieuwe bilaterale economische activiteiten schijnt te ontwikkelen in de betrekkingen met Noord-Korea (evenals met Tsjechoslowakije en Polen en mogelijk ook met China, maar niet met de SU) lijkt ondermeer bepaald door de interne, financieel-economische moeilijkheden en kan waarschijnlijk als indicatie gelden voor de onmogelijkheid voor Tripoli zich op dit moment tot de SU te wenden. Zo heeft Tripoli, hoofdzakelijk als gevolg van slechte planning, sedert het tweede kwartaal van dit jaar de importen moeten beperken ter besparing van buitenlandse deviezen, sedert de olie-inkomsten afnamen en de nationale schuld tegenover het buitenland drastisch toenam.

Een van de gevolgen daarvan is dat de voedselvoorziening stagneert en een systeem van illegale markten zich uitbreidt, wat de nationale economie destabiliseert.

Interne, financieel-economische factoren lijken in eerste instantie de belangrijkste motieven voor Gaddafi te zijn geweest een VWS met Pjongjang aan te gaan.

Aangezien een dergelijk verdrag in de regel fungeert als een raamverdrag mag worden verondersteld dat de mate van toekomstige economische en militaire samenwerking zich in redelijk gelijkwaardige proporties verhouden. Eventuele verwerving van Noordkoreaans militair materieel kan in dit verband door Libië door middel van olie worden betaald; vooral nu de oliemarkt goeddeels verzadigd is, is dit een passend vervangend betaalmiddel.

3. Iran-Irak

a. Militair

Begin november heeft Iran onder de codenaam "Moharram" een aanval gedaan in het Musian-gebied ten westen van Dezful, in de centrale sector. Bij deze aanval wist Iran ongeveer zes kilometer op Iraaks grondgebied door te dringen en postities aan beide zijden van de internationale grens en het Abu Ghurab-olieveld te veroveren.

Beide partijen hebben aanvullende troepen, waaronder pantsereenheden uit de omgeving van Basra in de zuidelijke gevechtssector, overgebracht naar het front ten westen van Dezful.

Ook in de omgeving van de steden Basra en Mandali werd wederom incidenteel gevochten, waarbij Iran enkele kilometers terreinwinst lijkt te hebben geboekt.

b. Iran intern

Ondanks Iraakse aanvallen midden november op een olie-tanker en twee andere schepen in de Perzische Golf, bedraagt de Iraanse olie-export ongeveer 2.3 miljoen vaten per dag. Mede doordat Iran haar olie blijft verkopen tegen prijzen die enkele dollars onder de vastgestelde OPEC-prijs liggen, blijkt het voor Iran mogelijk met deze olie-inkomsten haar financiële reserves weer op te bouwen.

Eind oktober vonden tussen Iran en de SU besprekingen plaats met betrekking tot een eventuele overeenkomst waarbij Iraans gas, tegen lagere prijzen dan die op de wereldmarkt, geleverd zou worden in ruil voor moderne Sovjet wapens. De SU heeft Iran echter verzocht verdere besprekingen in deze voorlopig uit te stellen. Het lijkt waarschijnlijk dat de SU hiermee wil voorkomen dat haar verhouding met Irak, waarmee zij een Verdrag van Vriendschap en Samenwerking heeft, in aansluiting verslechtert. Niettemin werden op een ander terrein wel overeenkomsten getroffen. In Moskou kwam deze maand opnieuw een subcommissie van de Iraans-Sovjetrussische transportcommissie bijeen. Onderhandelingszaken betroffen ondermeer vergroting van de vervoerscapaciteit en de oprichting van een Iraanse scheepvaartlijn in de Kaspische Zee.

Beide landen kwamen ook overeen vertegenwoordigers uit te wisselen; Iran stationeert een vertegenwoordiger in Baku, de SU in Djulfa.

Intussen maakte Komeini bekend dat ieder individu dat instaat is om naar het front te gaan, zich moet melden bij de bevoegde instanties.

Deze verplichting heeft de hoogste prioriteit, zodat ieder ander soort werk hiervoor in de steek moet worden gelaten.

Door het Iraanse parlement werd het instellen van een afzonderlijk Ministerie voor de Revolutionaire Garde goedgekeurd. Tot voor kort viel de Pasdaran nog onder het Ministerie van Defensie.

Minister [REDACTED] staat aan het hoofd van dit nieuwe ministerie.

Verder werd tot Minister van Islamitische leiding benoemd [REDACTED] [REDACTED] en tot Minister van Gezondheid [REDACTED] [REDACTED]

Voorts werd midden november in Teheran de vorming bekend gemaakt van de "Opperste Raad voor de Islamitische Revolutie van Irak", die zich ten doel stelt Saddam Hussein en zijn Baath-regime omver te werpen door het ontketenen van een fundamentalistisch-islamitische revolutie. Iran zou daarbij moeten dienen "as a base for the global Islamic revolution", zo verklaarde [REDACTED] [REDACTED] de voorzitter van de Raad. [REDACTED] was vroeger de leider van de sji'itische oppositie in Irak en vertrok twee maanden na het begin van de oorlog uit Irak. Verder heeft de Iraanse Opperste Defensieraad besloten dat aan tegenstanders van het Iraakse bewind bases op Iraans grondgebied ter beschikking zullen worden gesteld.

Parlements-voorzitter [REDACTED] maakte de vorming bekend van een reserve-strijdmacht voor het Iraanse leger, de zogenoemde "Bataljons van Qods" (Jeruzalem), bestaande uit vrijwilligers die hun militaire dienstplicht hebben vervuld. Zij zullen een opleiding van zes maanden ontvangen, deelnemen aan de gevechten aan het front en soldij ontvangen. Tenslotte duren de gevechten in het noord-westen van Iran tussen de naar autonomie strevende Koerden en de Pasdaran, die twee maanden geleden een hernieuwde zuiveringsoperatie begon, voort. Ook van Koerdische zijde werd gemeld dat de Pasdaran de overhand heeft en dat de Koerden terrein hebben verloren.

c. Irak intern

In tegenstelling tot Iran heeft Irak te kampen met financiële problemen. De olie-export bedraagt slechts 600.000 vaten per dag (voor de oorlog was dit circa 3 miljoen vaten per dag), hetgeen afhankelijkheid van andere bronnen van inkomsten met zich meebrengt. Deze inkomsten zijn hard nodig, enerzijds om de oorlogsinspanning te kunnen betalen en anderzijds om ontevredenheid onder de bevolging ten gevolge van een slechte economische situatie te voorkomen. Voor die financiële steun blijft Irak

grotendeels afhankelijk van de Golfstaten. Op de onlangs gehouden bijeenkomst van de "Gulf Cooperation Council" in Bahrein werd echter Irak's verzoek om een lening van US \$ 35 miljard afgewezen; hoewel Saoedi-Arabië en Koeweit met het verzoek hadden ingestemd, wezen de Verenigde Arabische Emiraten het af. Irak heeft mede hierom pogingen ondernomen om elders geld te lenen, met name op de euro-dollar markt.

Commentaar : Iran heeft met het beperkte "Moharram"-offensief haar positie in de centrale gevechtssector van het grensgebied met Irak verbeterd. Mede door het vroege invallen van de winter en de daarmee gepaard gaande regenval lijkt het echter onwaarschijnlijk dat Iran op korte termijn verdere aanvallen van enige omvang zal doen. Grote transporten kunnen het front maar moeilijk bereiken.

Het versterken door Irak van haar defensieve posities aan het Dezful-front lijkt erop te wijzen dat voorlopig geen grotere tegenoffensieven zijn te verwachten.

Een diplomatieke oplossing lijkt op korte termijn niet voor de hand te liggen. Door de recente successen lijkt de bereidheid van Iran om van de door haar gestelde eisen voor de vrede af te zien, alleen maar kleiner te zijn geworden. Daar komt bij dat Iran zich op financieel gebied geen zorgen hoeft te maken.

Of Algerije opnieuw een bemiddelingspoging zal doen is bij het afsluiten van dit overzicht nog niet bekend.

Door de GCC zou daarop wel zijn aangedrongen.

Overigens werd in dit verband door de Sovjet ambassadeur in Zuid-Jemen bekend gemaakt dat de SU wil proberen mee te helpen aan de beëindiging van de oorlog tussen Iran en Irak, door met de leiders van beide landen contact te onderhouden. Dit is de eerste keer dat een dergelijke bemiddelingspoging van Sovjet zijde officieel werd bevestigd.

MINISTERIE VAN DEFENSIE
KONINKLIJKE LANDMACHT

LANDMACHTSTAF

15 DEC. 1982

's-Gravenhage, 22 DEC. 1982

XXXXXX / sectie: INLA

Nr.

6753/I/Geh

Exh. 197, nr.

Exh. 197, nr.

Onderwerp:

Maandoverzicht November 1982

Korte inhoud:

..... afschr. brief voor

..... afschr. brief voor

Ter kennisneming aan

ald. datum datum paraaf
ontv. verz.

AAN:

vooral

secr tik
HINLA t.t.

zie verzendlijst

secr verz.

Medezenden

achteraf

INLA

24/12 *De*

Bijlage (in verband met)

ARCHIEF

28 DEC. 1982

Dat. en par

Arch

Ontworpen door G.G. Pronk

15/12 '82 *De*

Uitgaand stuk

Vervolgparafen

Siema Hid.

gelypt door

[Redacted]

15-12-82

gecoll. door

16.12

Overgelegde
r.a.

Registratie
datum en
paraaf

Terugverzochte
r.a.

Het dik omliggende gedeelte door de
ontwerper in te vullen.

Verzonden op/door
R. G. ROMBOUT

Indice:

12.13

vernietigen in

86

wijzigingen, renvooien,
aantekeningen enz.

tel. 73

ontwerp

uw kenmerk:

uw brief van:

Onderwerp: Maandoverzicht november 1982

1. Hierbij bied ik U het in de verzandlijst aangegeven aantal exemplaren van het Maandoverzicht over november 1982 aan.
2. Dit overzicht werd samengesteld door de Sectie Inlichtingen van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van mijn Staf.
Ten aanzien van de inhoud moge ik korthedshalve naar de samenvatting verwijzen.

DE CHEF LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A

Luitenant-kolonel

ontwerp

wijzigingen, renvoeien,
aantekeningen enz.

Verzendlijst behorende bij brief CLAS nr. 67531 van

	<u>exnr. brief</u>	<u>exnr. biilage</u>
Minister van Defensie	1	① PV/55
d.t.v.: Secretaris-Generaal	2	2
CS(L)IGK	3	3
D-1 Lk	4	4 t/m 6
NFC	5	7
C-COKL	6	8
Dir HKS	7	9
Coûv KMA	8	10
C-SMID	9	11 en 12
LEDKL	10	13
C-CVKL	11	14
Defat Bonn	12	15
Lamat London	13	16
Lamat Washington	14	17
Lamat Parijs	15	18
Defat Ankara	16	19
Defat Damascus	17	20
Lamarlumat Jakarta	18	21
Defat Belgrado	19	22
Defat Warschau	20	23
Defat Oslo	21	24
Defat Ottawa	22	25
Defat Athene	23	26
Afd Grensveiligheid KMar	24	27
<u>i.a.a.:</u>		
StasDef - Pers	25	28
StasDef - Mat	26	29
CBS	27	30 en 31 (waarvan één ex. bestemd voor HPMV)
DGM	28	32
DGEF	29	33
DPKL	30	34
DMKL	31	35
NE Senior National Officer NORTHAG		
<u>t.b.v. Chief G2 NORTHAG</u>	32	36

GEHEIM

wijzigingen, renvooien,
aantekeningen enz.

ontwerp

	<u>exnr. brief</u>	<u>exnr. bijlage</u>
Intell Div AFCENT t.a.v. lkol A. 	33	37
NMR NL SHAPE t.a.v. maj 	34	38
Voorzitter CVIN	35	39
MinBuZA/DAV	36	40
MinBuZa/DEU	37	41
CLS/LUID	38	42
EMS/MARID	39	43
<u>intern:</u>		
PCLAS-SC(O)-SC(P)	40	44
Sie AZ	41	45
OPN	42	46
PL	43	47
INLA	44	48 t/m 66
Archief	45	67

